

Uzņēmējdarbības vide

Darbaspēks un nodarbinātība

Nodarbinātība

Moldovas Nacionālais Statistikas birojs informē, ka 2012.gadā ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits vecumā no 15 gadiem bija 1 214 500 jeb 40,7%, kas salīdzinot ar 2011.gadu bija samazinājies par 3,4%. No tiem 1 146 800 bija nodarbinātie un 67 700 bezdarbnieku. Visvairāk nodarbināto bija lauksaimniecībā – 26,4%, valsts pārvaldē, izglītībā un veselības aprūpē – 21,5%, tirdzniecībā un apkalpojošā sfēra (viesnīcas un restorāni) – 18,3%, rūpniecībā – 13,2% un būvniecībā – 6,1%.

Bezdarba līmenis 2012. gadā sasniedza 5,6%, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir samazinājies par 16% (jeb 1,1 procentpunktu).

Liels skaits moldāvu strādā ārvalstīs, galvenokārt Itālijā, Grieķijā, Izraēlā, Turcijā un Krievijā.

Avots: National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova – www.statistica.md

Darba likumdošana

Darba likumdošanu Moldovā regulē 2003.gadā pieņemtais Darba kodekss, kā arī citi speciālie likumi, piem., Likums par algām. Darba likumdošanā darba devējiem ir noteiktas minimālās garantijas, ko ar darba līgumu nedrīkst ierobežot vai samazināt.

Obligāts nosacījums ir rakstisks darba līgums, kurā ietveri nosacījumi par darba pienākumiem, darbinieka atalgojumu, darba apstākļiem, u.c. būtiska informācija. Darba līgums tiek slēgts uz nenoteiktu laiku. Līgumu uz noteiktu laiku var noslēgt īpašos gadījumos, ko nosaka Darba kodekss.

Pārbaudes laiku var noteikt līdz 6 mēnešiem.

Darba nedēļas ilgums ir 40 stundas, ikgadējais apmaksātais atvaļinājums ir 28 kalendārās dienas gadā.

Vidējā mēnešalga 2012.gadā bija 3 550 MDL (~ 230 EUR), kas salīdzinājumā ar 2011.gadu bija pieaugusi par 7,5%.

Moldovā vēsturiski ir bijušas spēcīgas arodbiedrības, jo īpaši darba pārrunās par darba attiecībām. Dalība arodbiedrībās nav obligāta, bet lielajos, kā arī valsts uzņēmumos tām ir ļoti liela ietekme.

Ārvalstniekiem, kuri strādā Moldovā, ir nepieciešamas darba atļaujas, kas ir derīga vienu gadu. Īpaši nosacījumi ir arī vadošajam personālam lielajos uzņēmumos, kuros ir ārvalstu investīcijas.

Avots: http://www.pwc.com/en_MD/md/assets/document/investing_guide_moldova_2012.pdf

Uzņēmējdarbības veidi

Biežāk izvēlētie uzņēmējdarbības veidi, uzsākot biznesu Moldovas Republikā, ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību (*Societate cu raspundere limitate* – SRL) un akciju sabiedrība (*societate pe actiuni* – SA). Tā kā akciju sabiedrības darbību regulē vairāki strikti noteikumi, kas saistīti ar vērtspapīru tirgu (akciju un vērtspapīru emisija tirgū), un uzņēmumu darbību stingri uzrauga Nacionālā Finanšu tirgus komisija, lielākā daļa uzņēmumu reģistrēti kā sabiedrība ar ierobežotu atbildību. Turklāt akciju sabiedrībām ir jāpublisko uzņēmuma darbības rezultāti. Uzņēmums reģistrējams par akciju sabiedrību, ja dibinātāju skaits pārsniedz 50 personas vai uzņēmuma darbība ir saistīta, piemēram, ar finanšu starpniecību (bankas) vai apdrošināšanu. Akciju sabiedrības uzraudzības padomē jābūt vismaz trim dalībniekiem.

Ārvalstniekiem nav nekādu ierobežojumu, lai reģistrētu uzņēmumu Moldovā. Uzņēmumu var reģistrēt kopā ar Moldovas partneriem (kopuzņēmumi) vai atsevišķi (uzņēmumi ar ārvalstu kapitālu). Lai reģistrētu uzņēmumu, Valsts uzņēmumu reģistram (*Camera Inregistrarii de Stat*) iesniedzami vairāki dokumenti. Uzņēmumu reģistrācija parasti aizņem piecas dienas.

Uzņēmumu reģistrācijai nepieciešamie dokumenti

Privātpersonām:

- Uzņēmuma dibinātāju un topošā uzņēmuma vadītāja (direktors) – personu apliecinoši dokumenti. Ārvalstu pilsoņiem, kas uzturas Moldovā līdz 90 dienām, jāuzrāda pase ar iespiestu Moldovas Muitas zīmogu par Moldovas robežas šķērsošanu. Savukārt tiem ārvalstu pilsoņiem, kas pastāvīgi uzturas Moldovā, nepieciešama uzturēšanās atļauja.

Uzņēmuma direktors nedrīkst ieņemt šādu amatu divos uzņēmumos, ja vien viņš nav šo uzņēmumu līdzdibinātājs.

Juridiskām personām:

- Uzņēmumu reģistra izziņa, kas satur svarīgāko informāciju par uzņēmumu.
- Ārvalstu uzņēmuma statūti.

Bez minētajiem iesniedzami vēl šādi dokumenti:

- Lēmums par uzņēmuma reģistrāciju (ja dibinātājs ir cits uzņēmums).
- Reģistrācijas iemaksas apstiprinošs dokuments.
- Sertifikāts, kas apstiprina, ka topošais administrators nav krimināli sodīta persona (gan no mītnes zemes, gan Moldovas varas iestādēm).
- Izziņa par uzņēmuma juridisko adresi.

Dokumenti svešvalodās pārtulkojami moldāvu valodā, dokumentu kopijām jābūt notariāli apstiprinātām. Ja izcelsmes valsts, kas izdevusi dokumentus, nav parakstījusi 1961. gadā Hāgas konvenciju par „Par ārvalstu publisko dokumentu legalizācijas prasības atcelšanu”, tad dokumentu īstumu jāapliecina Moldovas Konsulātā.

Nav nepieciešams uzrādīt notariāli apstiprināta dokumenta legalizētu kopiju personām no NVS valstīm, kā arī no Lietuvas, Latvijas, Čehijas un Turcijas, ar kurām Moldova ir parakstījusi divpusēju vienošanos.

Visus dokumentu jāiesniedz dibinātājam vai viņa pilnvarotam pārstāvim.

Uzņēmuma juridiskā adrese

Uzņēmuma dibinātājiem jāuzrāda dokuments, kas apstiprina uzņēmuma juridisko adresi. Ar līgumu jāapliecina tas, vai telpas tiek īrētas vai atrodas uzņēmuma īpašumā.

Minimālais sākumkapitāls

Minimālais sākumkapitāls sabiedrībai ar ierobežotu kapitālu ir 5 400 MDL (ap 346 EUR). Ja uzņēmumu dibina vairākas personas, tad pirms reģistrācijas vismaz 40% no summas jābūt noguldītai bankas kontā. Atlikušo summu jāiemaksā 6 mēnešu laikā pēc uzņēmuma reģistrācijas.

Ja uzņēmuma dibina viena persona, tad uzņēmuma bankas kontā jābūt noguldītai visai summai.

Akciju sabiedrības minimālais sākumkapitāls ir 20 000 MDL (ap 1283 EUR), kas noguldīta uzņēmuma pagaidu bankas kontā.

Reģistrācijas izmaksas

Uzņēmuma reģistrācija piecu dienu laikā izmaksā 703 MDL (~45 EUR). Šī summa ietver visas reģistrācijas nodevas un maksu par pakalpojumiem, ko sniedza Valsts uzņēmumu reģistrs (uzņēmuma nosaukuma pārbaude, standarta statūtu sagatavošana, reģistrācijas sertifikāta izdošana, paziņojuma par uzņēmuma dibināšanu ievietošana oficiālajā uzņēmuma reģistra ziņnestī).

Ja vēlas nodibināt uzņēmumu dienas laikā, tad jāērķinās ar 1100 MDL lieliem izdevumiem (~71 EUR).

Uzņēmuma statūti

Uzņēmuma statūti ir galvenais uzņēmuma dibināšanas akts. Uzņēmuma statūtos ir jāietver šādas ziņas:

- uzņēmuma nosaukums,
- ziņas par uzņēmuma dibinātājiem,
- uzņēmuma darbības mērķi (statūtos jāuzrāda pieci darbības mērķi, kaut gan uzņēmums var veikt arī citus darbības veidus, kas nav norādīti statūtos ar piebildi, ka šādu darbību veikšanai nav nepieciešama licence),
- sākumkapitāla apmērs,
- akciju skaits un vērtība,
- īpašuma vērtība, ja akciju kapitāls veido daļu no tā,
- uzņēmuma juridiskā adrese,
- uzņēmuma vadības struktūra, tā veidošana un vadības pilnvaras,
- uzņēmuma pārstāvība
- ziņas par uzņēmuma filiāļu un pārstāvniecību birojiem,
- uzņēmuma reorganizācijas vai likvidācijas pamatojums un kārtība
- citi dati, kas nav pretrunā ar normatīvajiem aktiem

Pagaidu bankas konta atvēršana un sākumkapitāla noguldīšana

Pēc visu nepieciešamo dokumentu iesniegšanas uzņēmumu reģistrs izsniedz sertifikātu, uz kura pamata uzņēmums var atvērt bankā pagaidu norēķinu kontu. Kontā nogulda sākumkapitālu. Kad noguldīta nepieciešamā summa, banka izsniedz izziņu.

Pēc kompānijas reģistrācijas nauda pārskaitāma no pagaidu bankas konta uz pastāvīgo norēķinu kontu.

Reģistrācijas noslēgums

Pēc tam kad iesniegta bankas izziņa, uzņēmuma reģistra darbinieks pārbauda visus dibinātāja iesniegtos dokumentus. Ja dokumenti atbilst Moldovas likumdošanai, uzņēmuma reģistrs izsniedz Reģistrācijas sertifikātu. No šī brīža juridiska persona ir tiesīga uzsākt uzņēmējdarbību Moldovā.

Avots: Moldovas Valsts uzņēmumu reģistrs - www.cis.gov.md,

PWC - www.pwc.com/md.

Nodokļu sistēma

Moldovas Republikas fiskālo sistēmu regulē 1997. gadā pieņemtais Likums par nodokļiem, laika gaitā tajā izdarītas vairākas izmaiņas.

Uzņēmumu ienākuma nodoklis

Uzņēmuma ienākuma nodokļa likme ir 12%.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

	Likmes un nodokļa apmērs
Ar nodokli apliekami ienākumi līdz 26 700 MDL (~1712 EUR) gadā	7%
Ar nodokli apliekami ienākumi virs 26 700 MDL	18%
Iedzīvotāja pabalsts	9120 MDL (ap 585 EUR)
Laulības pabalsts	9120 MDL (ap 585 EUR)
Apgādājamā pabalsts	2040 MDL (ap 131 EUR) par vienu apgādājamo

Ar nodokli apliekamie iedzīvotāju ienākumi:

- algas, piemaksas un tml. maksājumi
- nodevas, komisijas maksa utml.
- papildus atvieglojumi
- citi ienākumi

Sociālās iemaksas

	Darba ņēmējs	Darba devējs
Sociālā apdrošināšana	23%	6%
Veselības apdrošināšana	4,0%	4,0%

Nekustamā īpašuma nodoklis

	Likmes
Rezidenta nekustamais īpašums, kas atrodas pašvaldībās vai pilsētās, garāžas un zeme, uz kuras tās atrodas, dārzkopības sabiedrības nekustamais īpašums	0,05%-0,3%
Komercuzņēmumu un rūpnīcu nekustamais īpašums	0,1%

Pievienotās vērtības nodoklis

PVN pamatlíkme ir 20%.

Samazināto likmi 8% piemēro maizei un citiem mīklas izstrādājumiem, pienam un piena izstrādājumiem, dažiem farmaceitiskiem līdzekļiem, dabas gāzei un sašķidrinātai gāzei.

Ar 0% apliek preču un pakalpojumu eksportu, starptautiskos kravas un pasažieru pārvadājumus, iedzīvotāju apgādi ar elektroenerģiju, siltumenerģiju un karsto ūdeni, preču un pakalpojumu tirdzniecību ar Brīvās ekonomiskās zonas uzņēmumiem, pakalpojumus, kurus sniedz Moldovas vieglās rūpniecības uzņēmumi.

Ar nodokli neapliek darījumus ar rezidenta ēkām, zemi, to nomu, dažas preces bērniem, finanšu un apdrošināšanas pakalpojumus u.c.

Par pievienotās vērtības nodokļa maksātāju jāreģistrējas uzņēmumam, kura darījumu vērtība ar precēm un pakalpojumiem gada laikā pārsniedz 600 000 MDL (ap 38 500 EUR).

Akcīzes nodoklis

Akcīzes nodokli piemēro kaviāram, spirtam un spirtotiem dzērieniem, alum, vīnam un tabakas izstrādājumiem, degvielai un smēreļļai, parfimērijai, satiksmes līdzekļiem, elektroniskām ierīcēm un juvelieru izstrādājumiem. Akcīzes nodokļa apmērs atkarīgs no preces veida un daudzuma.

Avots: Moldovan Investment and Export Promotion Organisation – www.miepo.md